

ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΤΟΥ 1821

(ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ 1797—1973)
ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ—ΕΠΗΥΞΗΜΕΝΗ

ΥΠΟ
ΣΩΣ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ, 1974

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

**ΕΥΛΑΒΙΚΟΝ ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΜΝΗΜΗΝ
ΤΩΝ ΠΡΟΜΑΧΩΝ ΤΟΥ 21**

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελίς
—Δυὸ λόγια διὰ τὴν β' ἔκδοσιν	6
—Πρόλογος α' τεύχους	7
— « β' »	8
— « γ' »	9
—Ἐπεξηγήσεις	10
—Ἔργα τῆς περιόδου 1797—1898	12
—Ἔργα τῆς περιόδου 1900—1950	27
—Ἔργα τῆς περιόδου 1951—1973	40
—Προσθήκαι	67
—Ἀλφαβητικὸν Εὐρετήριον Συγγραφέων	71
—Συμπληρωματικὸν Εὐρετήριον Συγγραφέων	79
—Εὐρετήριον μορφῶν καὶ ἱστορικῶν χώρων τοῦ Ἀγῶνος	80
—Εὐρετήριον τῶν γενικῶν περὶ Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἱστο- ριῶν	81
—Εὐρετήριον Ἀπομνημονευμάτων—Ἡμερολογίων—Ἀρχείων	81
—Εἰδικὸν (θεματικὸν) Εὐρετήριον	81
—Πίναξ ἔργων ἀναφερομένων εἰς τὸ Ναυτικὸν τοῦ Εἰκοσιένα.....	82

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΕΚΔΟΣΙΝ

“Όταν πρό τριετίας περίπου ἐπραγματοποιήθη ἡ ἐκδοσις τοῦ α' τεύχους τῆς α' Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας περὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821» ὡς πνευματικὴ συμβολὴ τοῦ Στρατεύματος εἰς τὸν πανελλήνιον ἑορτασμὸν τῶν 150 χρόνων τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας—καὶ ἠκολούθησαν ἀργότερον τὰ β' καὶ γ' τεύχη, δὲν ἦτο φυσικὰ δυνατὸν νὰ προβλεφθῆ ἢ εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον ζήτησις τοῦ ἔργου τούτου, τόσον ἐν Ἑλλάδι ὅσον καὶ ἐν τῷ ἔξωτερικῷ, μὲ ἀποτέλεσμα τὰ ἐκτυπωθέντα οὐχὶ εἰς μεγάλον ἀριθμὸν ἀντίτυπα νὰ ἐξαντληθοῦν ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου. Πλὴν ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν καὶ νὰ ἀγνοηθῆ τὸ ἐπιδειχθὲν καὶ ἐπιδεικνυόμενον εἰσέτι ἐνδιαφέρον τοῦ εὐρυτέρου κοινοῦ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ἔργου τούτου, αἰ περὶ τοῦ ὁποίου κριτικαί, σημειωθεῖτω, ὅτι ὑπῆρξαν λίαν εὐμενεῖς. Δι' ὃ καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἐπανέκδοσις του, περιληφθέντων τῶν λημμάτων καὶ τῶν τριῶν τευχῶν εἰς ἓνα τόμον, μέθ' ἑτέρων πινῶν (170) νεωστὶ ἐξακριβωθέντων, ἤτοι ἐν συνόλῳ 1550, ὥστε ὑπὸ τὴν σημερινή του μορφήν (διὰ τῆς προσθήκης μάλιστα καὶ εἰδικοῦ θεματικοῦ εὐρετηρίου) νὰ θεωρεῖται οὐχὶ βεβαίως τέλειον, πλὴν ὅμως μὲ ἐλαχίστας, ὡς πιστεύομεν, ἐλλείψεις. Ἡ ἐκδώσασα τὴν Βιβλιογραφίαν αὐτὴν Στρατιωτικὴ Ἰπηρεσία εὐλόγως δοκιμάζει ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν διότι ἐπετεύχθη πλήρως ὁ ἀρχικῶς ἐπιδιωχθεὶς σκοπός, αὐτὸς δηλονότι τῆς καλύψεως ἐνὸς λίαν αἰσθητοῦ κενοῦ τῆς νεοελληνικῆς γραμματολογίας, ἵνα οὕτω τὸ ἀνά χειῖρας ἔργον ἀποβῆ καὶ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι βοήθημα χρήσιμον διὰ τοὺς ἐρευνητὰς καὶ μελετητὰς τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Σ. Θ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Α' ΤΕΥΧΟΥΣ

Καίτοι κατά τὸ διαρρεῦσαν ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 μέχρι σήμερον διάστημα τῶν ἑκατὸν πενήντα χρόνων ἐξεδόθησαν ἀναρίθμητα βιβλία καὶ ἀναρίθμητα ὡσαύτως κείμενα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν ἡμερήσιον καὶ περιοδικὸν τύπον—ἐξαντλοῦντα τόσον ἀπὸ ἱστορικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ φιλολογικῆς πλευρᾶς πάντα σχεδὸν τὰ συμβάντα τῆς ἐπαναστατικῆς περιόδου—ἐν τούτοις δὲν ἀπεκτήθη εἰσέτι ἡ ὅλη περὶ αὐτῆς βιβλιογραφία, ὑπὸ αὐτοτελῆ μορφήν. Οὕτω ὁ ἐνδιαφερόμενος διὰ σχετικὰ μὲ τὸν ὑπὸ ἔρευνα τομέα στοιχεῖα, ἀνατρέχει κατ' ἀνάγκην εἰς τὰς βιβλιογραφικὰς σημειώσεις τῶν εἰδικῶν περὶ Ἐπαναστάσεως ἱστοριῶν καθὼς καὶ εἰς σωρείαν ἐτέρων ἀναλόγου περιεχομένου ἔργων, ἢ ἐξακρίβωσις τῶν ὁποίων δὲν εἶναι πάντοτε εὐχερῆς διότι προϋποθέτει ἰκανὸν χρόνον καὶ κοπιώδεις ἀναζητήσεις.

Ἐκδηλὸς λοιπὸν ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως, ὑπὸ αὐτοτελῆ, ἐπαναλαμβάνομεν, μορφήν, μιᾶς γενικῆς περὶ τῆς περὶ τῆς πρόκειται ἱστορικῆς περιόδου βιβλιογραφίας, προκειμένου νὰ πληρωθῇ ἓνα σημαντικὸν κενὸν τῆς νεοελληνικῆς γραμματείας, αἰσθητὸν ἀπὸ μακροῦ καὶ καθ' ἡμέραν εἰς τοὺς μελετητὰς τῶν ἀφορώντων τὴν Ἐπανάστασιν κειμένων.

Εἰς τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἀπέβλεψεν ἡ ἀνά χειρὰς ἑκδοσις ἣτις περιλαμβάνει τὰ αὐτοτελῆ ἔργα τῶν ἐτῶν 1821—1971 ἀνερχόμενα εἰς 600 τὸν ἀριθμὸν. Σημειωτέον ὅτι τὸν πρῶτον πυρῆνα τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἀπετέλεσαν κατὰ καιροὺς συγκεντρωθεῖσαι βιβλιογραφικαὶ περὶ τοῦ Εἰκοσιένα πηγαί, ἐμπλουτισθεῖσαι ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ προσφάτους τοιαύτας, ἢ χρησιμότης τῶν ὁποίων καὶ μᾶς παρεκίνησε εἰς τὴν ἐν τῷ παρόντι δημοσιεύσιν των, ὡς μικρὰ συμβολή—ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ χώρου—εἰς τὰς κατ' αὐτὰς ἐορταστικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 150 χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγεροσύνης.

(1971)

Σ. Θ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Β' ΤΕΥΧΟΥΣ

Ἀποβλέψαντες εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἑνὸς αὐτοτελοῦς ἔργου, περιλαμβάνοντος πάντα τὰ ἑλληνιστὶ συγγραφέντα βιβλία τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἐπεμελήθημεν πρὸ ἔτους τὴν παρουσίᾳ τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας περὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821—Αὐτοτελῆ ἔργα» ἣτις εἶχε περιλάβει 600 τὸν ἀριθμὸν τίτλους—ὅσους εἶχομεν ἐξακριβώσει μέχρι καὶ τῆς ἐκτυπώσεώς της. Συνεχίσαντες ἐν τῷ μεταξὺ τὰς ἐπὶ τοῦ τομέως τούτου ἐρεύνας, διεπιστώσαμεν τὴν ὕπαρξιν καὶ ἑτέρων 403 τίτλων, τοὺς ὁποίους περιλαμβάνομεν εἰς τὸ παρὸν β' τεῦχος πρὸς ἐμπλουτισμὸν τοῦ ὅλου ἔργου—τὸ πρῶτον ἀποκτουμένου ἐν Ἑλλάδι, ὡς μὴ ὑπάρχοντος ἑτέρου ὁμοίου ὑπὸ αὐτοτελῆ μορφῆν. Τὸ κυκλοφορῆσαν περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθ. ἔτους α' τεῦχος ἐκρίθη ὑπὸ ἐπιφανῶν ἐκπροσώπων τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς χώρας μας ὡς «ἡ πλέον χρήσιμος καὶ ἀξιόλογος συμβολὴ εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῶν 150 ἐτῶν τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας», ἐξαντληθὲν ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος. Τὸ γεγονός δὲ ὅτι διὰ τοῦ ἀνά χειρας Συμπληρώματος ἐμπλουτίζεται ἡ βιβλιογραφία αὕτη μὲ ἱκανὸν εἰσέτι ἀριθμὸν λημμάτων, ἀσφαλῶς τῆς προσδίδει μεγαλυτέραν χρησιμότητα καὶ ἀξίαν.

(1972)

Σ. Θ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Γ' ΤΕΥΧΟΥΣ

Πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῆς κατὰ τὴν διετίαν 1971—72 αὐτοτελῶς ἐκδοθείσης «Βιβλιογραφίας τῆς Ἐπαναστάσεως 1821», προστίθεται καὶ τὸ ἀνά χειῖρας τρίτον κατὰ σειράν τεῦχος, περιλαμβάνον 377 εἰσέτι λήμματα, ἀφορῶντα παλαιὰ τὸ πλεῖστον καὶ σπάνια συγγράμματα. Οὕτω τὰ μέχρι τοῦδε ἐξακριβωθέντα ἀνέρχονται ἐν συνόλῳ εἰς 1380 καὶ συνιστοῦν μίαν ἐπαρκῆ, ὡς πιστεύομεν, βιβλιογραφικὴν συμβολὴν εἰς τὴν περὶ Ἐπαναστάσεως ἱστοριογραφίαν, πολλαπλῶς χρήσιμον εἰς τοὺς ἐρευνητὰς καὶ μελετητὰς ταύτης.

Σημειωτέον ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο, ἐκδοθὲν ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν πνευματικῶν δραστηριοτήτων, ἐπὶ τῷ ἐορτασμῷ τῆς 150ετηρίδος τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας, ἐκρίθη ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς χώρας ὡς λίαν ἀξιόλογον ἐξ ὧσων ἄλλων ἐκυκλοφόρησαν καὶ ἐπραγματεύθησαν σχετικὰ μὲ τὴν Ἐπανάστασιν θέματα.

Αἱ κρίσεις αὗται ἀποτελοῦν ἀσφαλῶς μίαν εἰσέτι ἀπόδειξιν περὶ τῆς χρησιμότητος καὶ ἀξίας τῆς παρούσης Βιβλιογραφίας.

(1973)

Σ. Θ.

Ε Π Ε Ξ Η Γ Η Σ Ε Ι Σ

α. Τὰ περιλαμβανόμενα εἰς τὸ παρὸν τεῦχος ἔργα ἔχουσι καταχωρηθῆ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἐκδόσεώς των (κατανεμημένα εἰς τρεῖς περιόδους) γενομένης μνείας τοῦ συγγραφέως, τοῦ τίτλου, τοῦ ἀριθμοῦ τόμων, τοῦ τόπου καὶ τοῦ ἔτους ἐκδόσεως.

β. Ὅμοῦ μετὰ τῶν ἱστορικοῦ περιεχομένου ἔργων ἔχουσι περιληφθῆ καὶ τὰ φιλολογικοῦ τοιοῦτου πρὸς διάκρισιν τῶν ὁποίων, μετὰ τὸν τίτλον, σημειοῦται ἐὰν πρόκειται περὶ ποιήματος, διηγήματος, σκέτς κλπ.

γ. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀνευρέσεως τοῦ συνόλου τῶν ἔργων ἅτινα ἔχει ἐκδώσει ἕκαστος τῶν συγγραφέων, παρατίθεται ἀλφαβητικὸν εὑρετήριον τούτων μετὰ μνείας τοῦ α/α τοῦ λήμματος.

δ. Πρὸς ἀποφυγὴν φυλλομετρήσεως ὀλοκλήρου τοῦ τεύχους διὰ τὴν ἀνεύρεσιν ἐνίων μορφῶν καὶ χώρων τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821 (ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων) περὶ τῶν ὁποίων ἐνδεχομένως νὰ ὑπάρχη ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ὑπὸ ὠρισμένων ἀναγνωστῶν, παρατίθεται εἰς τὸ τέλος Εὑρετήριον περιλαμβάνον τὰ σχετικὰ περὶ τῶν ἔργων τούτων λήμματα.

ε. Τὰ ἀναγραφόμενα ἐν τῷ παρόντι ἔργα εὑρίσκονται κατατεθειμένα ἐν τῷ συνόλω των σχεδὸν εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν Ἀθηνῶν, Βουλῆς καὶ Ἐθνικῆν, ὠρισμένα δὲ εἰς ἐκτὸς τῆς πρωτεύουσας βιβλιοθήκας, δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς, καθὼς καὶ εἰς τὴν παρὰ τῷ Ἀρχηγείῳ Στρατοῦ Κεντρικῆν Βιβλιοθήκην.

ζ. Διὰ τοὺς ἐπιθυμούντας νὰ πληροφορηθοῦν διὰ τὰς γενικὰς περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἱστορίας, παρατίθεται ἕτερον Εὑρετήριον μετὰ τὰ σχετικὰ περὶ τούτων λήμματα. Ἐπίσης καὶ πίναξ τῶν ἔργων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ Ναυτικόν.

η. Ἐν τέλει, πρὸς πληρεστέραν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγνωστῶν ὅσον ἀφορᾷ τὸν εὐχερῆ ἐντοπισμὸν ἐνίων θεμάτων (ἐκκλησιαστικῶν—νομικῶν—ιατρικῶν—οἰκονομικῶν καὶ ἄλλων) ἅτινα πραγματεύονται πλεῖστα ἐκ τῶν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ περιλαμβανομένων ἔργων, δημοσιεύεται Εἰδικὸν Εὑρετήριον.